

આનંદ લહેરી

1924 5-6-1924

આનંદ-લહેરી.

જાપાનીઝ મસિક કરનાર.

બાપુલાલ બી. નાયક.

મુંબઈ સુજરાતી નાટક મંડળીના મલિક.

Reg 11/60. ગોવિંદભુવન થીએટર, ભરૂચ.

241

આવૃત્તિ ૨ છ.

પ્રત ૫૦૦૦

“ ધી જૈન એડવોકેટ ” પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં,

શા. ચીમનલાલ ગોકળદાસે જાપી.

૬. થીકાંટા નેસિંગલાઈની, વારીમાં-અમદાવાદ.

સર્વ હકો પ્રકાશકને જાવિન છે.

સંવત ૧૯૮૦

સર ૧૯૨૪

મૂલ્ય ૪ આના.

૨૧૩૭૦

કુંડલશ્રામના રાજા વિરાગસિંહના ન્હાનાભાઈ લંપટ-
સિંહને રાજ્ય લોભ થતાં શિકાર કરવા ગએલા પોતાના
મહોત્સાહને સિપાઈઓના દોષામાંથી છાની રીતે જાંદુકની
ગોળીથી માર કરે છે. વિરાગસિંહની રાજ્યને સુવાવડમાં
લાવેને બહુલે એક જમાદારમારફત એર અપાવી મારી નખાવે
છે. તેમજ તેના બાલક કુંવરને જીવતો દાટી દેવા જેમકે રીતે
સાંપે છે. જમાદાર એક પહાડની ખીણમાં બાલકને પહોંચી દેવા
જતાં એક ચિત્રકાર પહોંચી જંગલનો દેખાવ ચીતરવા બેઠેલા
તેને જા બનાવ નજરે પડતાં તે જમાદારને સપડાવે છે. અને
વાત છાની રાખવા ઠહી બાલકને સ્વાધીન લેઈ લે છે,
બાલકને કારા સંસ્કારથી ઉછેરી પોતાની પ્લા તેને શીખવી
અહમ્મક દોલતનો વારસો આપી નૈતમ ચિત્રકાર સ્વર્ગવાસ
થાય છે. કુંડલશ્રામની માઠી લંપટસિંહ નિશ્ચિંત રીતે ભોગવેછે.
કોઈને ખબર નથી કે ચિત્રકાર લહરીકાન્ત તે રાજ્યનો ખરો
હકદાર વારસ છે, તેમ લહરીકાન્ત પણ જીવતો નથી કે
હું એક રાજકુમાર છું. ચિત્રકલામાં પોતાનું જીવન ગતીત
કરતો. તે ઉત્તમ ચિત્રકાર તરીકે દેશપરદેશમાં પ્રખ્યાત હતો.
આજે શરદ્ગ્રમહોત્સવમાં ભાગ લેવા તે આવેલ છે. અને
અનંદરજનીનો હૈયાદાર બને છે. ત્યાંથી નાટકની શરૂઆત
થાય છે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઇટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૩૭૦ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ યાત્રાંદ મહર્ષી

વિષય ૨૨૨૨

પાત્રોની નામાવલિ.

“આનંદરજની” અને

“લહરીકાન્ત”—એ બન્ને મુખ્ય પાત્રોના નામના આગ-
ળના અક્ષરો ઉપરથી નાટકનું નામ આનંદ-
લહરી રાખ્યું છે, પણ તેમનું હુંકું નામ “રજની
અને કાન્ત” બોલવામાં આવે છે.

પુરૂષપાત્રો

લહરીકાન્ત—સ્વર્ગસ્થ રાજા વિરાગસિંહનો શુભ ધર્મજો
પુત્ર અને વૃદ્ધ નૌતમચિત્રકારનો પાલકપુત્ર, આનંદ-
રજનીનો હૃદયહારક પ્રિયતમ.

લંપટસિંહ—કુંડલગ્રામનો ખણીરણી થઈ પડેલો વિષય-
લંપટ રાજા, લહરીકાન્તનો કાકિ.

નરેન્દ્રસિંહ—પાટનગર વિજયનગરના મહારાજાધિરાજ.

અમરસિંહ—મહુમ હીવાનનો પુત્ર, આજ્ઞાદાર ઉમરાવ.

છેલસિંહ—કુંડલગ્રામના બૂના બાણીતા ખાનનગી, રજનીને
પરણવાને ઉમેદવાર.

જમાદાર—લંપટસિંહનો વિશ્વાસુ નોકર, તેનાં દરેક કાવત્રાનો
સહાયક.

અતિપાત—છેલસિંહનો દાધારંગો હીકરો.

ભીમ—છેલસિંહનો પ્રીતિપાત્ર બત્રીજો.

જંધુર—છેલસિંહનો નિમકહલાલ નોકર.

ઉપરાંત નામરિકો, રાજા, મહારાજાઓ, કંચુકીઓ, નોકરો
વગેરે.

સ્રી પાત્રા.

આનંદરજની—લહરીકાન્તની હૃદયેશ્વરી પ્રિયતમા, અમર-
સિંહની પહેન.

મેના—રજનીની સખી, એક દાસી, અમરસિંહને શુદ્ધ પ્રેમથી
ચાહનારી.

કોકિલા—લંપટસિંહની પુત્રી, અમરસિંહના અંતરને આકર્ષણ
કરનારી.

શીલવતી—લંપટસિંહની પત્ની, કોકિલાની માતા. સત્યાદ્ર-
નરેન્દ્રસિંહની પુત્રી.

ઉપરાંત બાલાઓ, સખીઓ, દાસીઓ, વગેરે. વગેરે.

સ્થલ—કુંડલગ્રામ ને વિજયનગર.

આનંદ-લહરી.

—:૦:—

નાટકનું દિગ્દર્શન.

—:૦:—

અંક ૧ લો.

સ્થાપના—બાલાઓ નાન્દી કરે છે. એક બાલા આવી તેમ કરવાનું કારણ પૂછતાં, નાન્દી કરવાનો હેતુ સમજાવી નવીન નાટ્ય ભજવવાનું સૂચન કરે છે. એટલામાં બની ઠનીને હર્ષભેર જતાં નાગરિકોને જોઇ આ બાલાઓ પણ શરદ્મહોત્સવમાં આનંદરસ લેવાને ઉપડી જાય છે.

પ્રવેશ ૧ લો—શરદ્મહોત્સવમાંની સુંદર રાત્રિના મહોત્સવમાં નાગરિકોનો એકઠા થાય છે, ત્યાં સાહેલીઓ સાથે આનંદરજનીની રસીલી ગાળી થતાં, પોતાની ટોળી સાથે આવેલો છેલસિંહ રજનીનું સૌંદર્ય જોઇ મહિત થાય છે. તેવામાં રમતગમતમાં રજનીના કંઠનો હાર ખોવાતાં સખીઓ તેની શોધ કરે છે. તે હાર લહરીકાન્તના હાથમાં આવે છે. મેના તેનું તેજ, સૌંદર્ય જોઇ રજનીનેજ હાથોહાથ આપવાનું કહે છે. રજની ત્યાં આવતાં, મનોહર કાન્તને નિરખી મુગ્ધ બને છે. પરસ્પર પ્રેમ થતાં કાન્ત પોતાને હાથેજ તેને હાર પહેરાવે છે. આનંદ-લહરી પ્રેમવશ. રાજા લંપટસિંહ એ ચેષ્ટા જોઇ દેવશી બળી પડે છે.

પ્રવેશ ૨ જો—અમર અને કાકિલાની મધુરી ગોખી થયા
યાદ જાંસીનાદ, ત્યાં મેના આવે છે. અમર પ્રથમ
મેનાને ચાહતો તે યાદ આપી પ્રેમની માગણી કરે-
છે, અમરનો તિરસ્કાર, મેનાનો સંકટપ.

પ્રવેશ ૩ જો—અમરસિંહ લાખોનો ખર્ચ નીભાવવાને,
મધરાતે જંગલમાં આવી વાઘનું ચર્મ પહેરી
વાઘ બની, મુસાફરોને ફસાવી લૂટી લેતો, એક
દિવસે જૂલા પડી આવેલા છેલકાકાને પકડતાં,
તેની ટોળીના હાથે સપડાઈ જવાથી, પોતાની
આખરૂં ન જાય માટે અમર, છેલસિંહ અને જીમના
પ્રપંચમાં આવી જઈને બુદ્ધા છેલકાકાને રજની
પરણાવવાને વચનથી બંધાઈ જાય છે.

પ્રવેશ ૪ જો—રજનીની વિરહાવસ્થા અમરનું આવડું.
અમર રજનીને છેલસિંહ જોડે પરણવાનો આગ્રહ
કરે છે. રજનીનો તિરસ્કાર. અમર મરવા તૈયાર
થાય છે. મેના સમજાવે છે. રજની આવેશમાં
મેનાને લઈ કાન્તને ઘેર ચાલી જાય છે.

પ્રવેશ ૫ જો—કાન્ત વિરહમાં ઝુરતો રજનીની છબી
ચિતરી રહ્યો છે; ત્યાં મેના આનંદલહરીને ગાંધર્વ-
લગ્નથી જોડે છે. પ્રેમીયુગલ લગ્ન નોંધાવા લંપટ
સિંહરાજના રાજમહેલ તરફ ઉપડી જાય છે.

પ્રવેશ ૬ જો—છેલકાકાનો પુત્ર વ્યતિપાત, પોતાના બાપ
ઉપર ખીજાઈ નિમકહલાલ નોકર જાંજુરના કહેવાથી
લગ્નમાં વિષ્ણ નાંખવા તૈયાર થાય છે. વ્યતિપાતને

મેનાની અમ્મત, રજનીના વેશે આપને પરણવાની
બેટાની તૈયારી; ને છેવટે આપબેટાનાં લગ્ન.

પ્રવેશ ૭ મો—રજની અને કાન્ત લગ્ન નોંધાવવા આવે છે
રાજનો મોહ, રાણીની ચતુરાઈ. તેવામાં છેલકાકાનું
ધાંધલ પણુઆવી પહોંચે છે, વ્યતિપાત ઉઘાડો પડે છે.
બુઢાકાકાની ફજેતી. છેલકાકાની ફરિયાદ. રાજ રજની
મેળવવા ખાતર કાન્ત, અમર ને મેનાને કેદ કરે
છે. રજનીને જનાનખાનાનો હુકમ. કોકિલા અન્યાયથી
ઉશ્કેરાઈ જાય છે; રાજ તેને પણુ કેદ કરવાનો
હુકમ કરે છે. રાજનો અન્યાય અને ત્રાસ.

ટુટો.

—:૦:—

અંક ૨ જો.

—:૦:—

પ્રવેશ ૧ લો—રજનીને મેળવી આપવા રાજ મેનાને
લાલચ આપે છે. મેના કેદમાંથી છૂટવા રજને
ખનાવે છે. રાજ મેનાને વિશ્વાસુ માની, છેલકાકાને
હાર કરવા ઝેરની શીશી તથા ચીઢી ખાનગી રીતે
બીમને આપવાનું કહી મેનાને આપે છે. છેલકાકાને
ખચાવવાની મેનાની યુક્તિ. કોકિલા અને મેનાની
અમરને છાકાવવાની ગોઠવણ.

પ્રવેશ ૨ જો—રજની મેનાનો મેળાપ. મીઠા સંગીતથી
રજનીને નિદ્રા. મેનાનું છેલકાકાને ખચાવવા જવું,
ત્યાં રાજનું આવવું. લંપટની લંપટતા. રજનીનો
તિસ્કાર. છેવટે ખલાત્કાર કરવા જતાં રાણી આવી
રજનીને ખચાવે છે. રાણીને બંધીખાનાની ધમકી.

સહી સમય વિચારી, તક વીતવવા રાજાને કાન્ત પાસેથી ફારગતી લખાવી પછી રજનીને પરણવાનું કહી ઉતરે છે.

પ્રવેશ ૩ બે—છેલકાકા રજનીનો ગમ ભૂલવા દાડમાં ચકચર રહે છે ત્યાં ભીમ સંકેત મુજબ કાકાને નાચ રંગમાં ગુલતાન બનાવી, દાડના ખ્યાલામાં શીશીનું ઝેર રેડી નાચકાને હાથે પાઈ દે છે, પણ મેનાએ ઝેર કાઢી લઈ તેને બદલે મૂછાની દવા નાંખેલી હોવાથી છેલકાકા બેભાન બની જાય છે. લુચ્ચો ભીમ વગેરે છેલકાકા મરી ગયેલા માની ત્યાંથી ન્હાસી જાય છે. ઉવટે વ્યતિપાત તથા જંજુર મેનાની ગોઠવણ પ્રમાણે ટ્રીને ઉપાડી મેનાને ત્યાં લઈ જાય છે.

પ્રવેશ ૪ થો—કેદમાંથી છૂટેલા અમરને કોકિલા વિજયનગર લઈ જાય છે.

પ્રવેશ ૫ થો—રાજા કેદખાનામાં કાન્તના મનમાં રજનીના પ્રેમ માટે ચંકા ઉત્પન્ન કરે છે. અને તે રજની મને પરણવા તલસી રહી છે; એમ કહી કાન્તને બાંહેરે છે. કાન્ત તેને ધિક્કારી કાઢે છે એટલે રાજા પોતાની રજની સાથેની બનાવટી છળી દેખાડી કાન્તને ઉશ્કેરે છે. અને રજની ફારગતી માંગે છે એમ સાંભળતાં, કાન્ત રાજા ઉપરનો રજનીનો પ્રેમ નજરે આવે કહે છે. રાજા કપૂલ ઠરી લઈ જાય છે.

પ્રવેશ ૬ દ્વે-રાજાની સુઝવણ. આરસા ઉપરથી સુઝેલી
 યુક્તિ. ત્યાં એના નીચ સોખતી જમાદારનું આવવું
 મહુમ રાજારાણીના ખૂનના બદલામાં લખી
 આપેલી જાગીરાના દસ્તાવેજોમાં સહી કરવા કહેવું.
 રાજા કંટાળીને સહી કરીને આરસાવાળી યુક્તિમાં
 મદદ કરવાનું ફરમાવે છે. કાન્તને છળ ઉપર
 છાનામાના ઉભા રહેવાનું કહે છે. પાછળ છુપી
 રીતે જમાદારને બાંદુક તાકી ઉભો રાખે છે. પછી
 રજનીને કહે છે કે મારા કહેવા પ્રમાણે નહીં
 કરે તો પાછળ બાંદુક તાકીને ઉભેલો જમાદાર
 કાન્તને ગોળીથી ઠાર કરશે. રજનીની સુઝવણ.
 પુતળા માફક જડ બને છે. રજનીએ ચેષ્ટા સહન નહિ
 થવાથી મૂર્છા પામી રાજાની છાતીપર ઢળી પડે છે
 કાન્ત તેને પ્રેમચેષ્ટા માની ઉશ્કેરાઈ જાય છે.
 કાન્ત આવેશમાં આવી મહાનદીમાં પડે છે. રજની
 તેની પાછળ પડે છે. રજનીને બચાવવા રાજા
 જમાદારને ધકકો મારી મહાનદીમાં ફેંકે છે. ને
 પોતાના પાપના સાક્ષીને ઠાર કરવા ઉપરથી
 ગોળીબહાર કરે છે.

અંક ૩ ને.

—:—

પ્રવેશ ૧ લો—યાવનમાં આવેલી કોકિલાનો સખીઓ સાથે
 વિનોદ, ત્યાં તેનો પ્રેમી અમર આવે છે. પ્રેમી-
 યુગલની પ્રેમચેષ્ટા થયા બાદ મહાનદીમાં કોઈ
 તણાતું જણાય છે. અમર તેને ડુબતો બચાવવા
 નદીમાં પડે છે. અને બહાર કાઢતાં લકરીકાન્ત
 ઓળખી ખુશ થાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—રજનીને મચ્છીમારોએ બહાર કાઢી છે. અને રાજના માણસે એક મુંઠર પુરૂષ કહાડેલો છે, એમ જાણી રજની વેશ બદલીને મહેલ તરફ જાય છે.

પ્રવેશ ૩ જો—કાન્તની ઉન્માદાવસ્થા, એટલામાં અંદરથી મર્મલોદક સંગીત, કાન્ત ગાનારને યોલાવી મળાવે છે. રજનીને કાન્તનો પરસ્પર અર્થસૂચક સંવાદ, કાન્ત રજનીના સંગીતમાં લીન બની નિદ્રાપ્રીત થાય છે. રજની ચરણચાંપી કરતાં કાન્ત ઝબકી ઉઠી તેનો તિરસ્કાર કરે છે. રજની પોતાનું ઝોળખાણ આપે છે. કાન્ત આનંદના આવેશમાં, પશુ પૂર્વ પ્રસંગનું સ્મરણ થઈ આવતાં આ કોઈ ઢોંગીલી સ્ત્રી છે એમ માને છે. કુમારીની દાસી આવી રજનીને કાઢી મૂકે છે; બાદ અમર તેની શોધમાં જાય છે.

પ્રવેશ ૪ થો.—છેલકાકાને મેના જૈરી વેશે છૂપાવી અહિં લઇ આવી છે. તેને નહીમાંથી નીકળેલા કપડાં સૂકવતા જમાદારને બતાવી તેની સાથે મેળકરી લેવાનું જણાવે છે મેના જમાદારના કપડાં પાસેથી માદગિયું લઇ આવી જાય છે. બાદ છેલકાકા અને જમાદારની ગમ્મત. મેનાને રજની યોગિનીના વેશમાં મળે છે. પરસ્પર ખુલાસા થાય છે. અમરસાથે મેળાપ છેલકાકાનો જૈરીના વેશમાંથી છૂટકારો, અમર તેમને મળી એક સંપથી રાજધિરાજને દ્રવિયાદ કરવાનું કહે છે. રજનીનો ઉપદેશ, યોગીવેશે, રજનીને મહારાજાધિરાજ સાથે મેળવવાનો સંકેત.

પ્રવેશ ૫ થો.—કોકિલાને યોગીરાજની ખબર તેનું ઢાઢાલ પાસે જતું. મોટી પહવી મળવાની લંપટસિંહને આશા અને ખુશાલી. યોગીરાજ-રજની તથા મહારાજા-

ધિરાજનું આવડું, ને રાજકાજ માટે મહારાજા-
ધિરાજનું લ'પટસિંહ સાથે જડું. રાણી, કોકિલા
અમરને ચાહે છે, તેથી ખિન્ન બની તેને વારવા
યોગી-રજનીને કહે છે. રાણી બાય છે. પાછળથી
મેનાએ પોતાનાપર કરેલા ઉપકારોનો બદલો
આપવાની રજનીની લાગણી. મેનાને સતીના ધર્મ
સમજાવી કબુલાત લઇ લેવી.

પ્રવેશ ૬ ક્ષા.—યોગી-રજનીનો કોકિલાને ઉપદેશ. ન્યાયી
કોકિલા મેનાને ન્યાય આપવા તૈયાર બને છે.
કોકિલાને મેનાનો અમર સંબંધી સંકેત, પુરુષ-
વેશધારી મેના ને કોકિલાની ગમ્મત. અમરનો
ગુન્યવાદો. છેવટે બન્ને પરસ્પર હસ્ત મેળાપ કરાવી
અમરને વરે છે, મેનાના પ્રેમવીંછુડાની વેદનાનું
ઉપશમન.

પ્રવેશ ૭ શ્રી.—માંડલિક રાજાઓના રાજવહીવટનો હીસાબ
તપાસી મહારાજાધિરાજ સહુ રાજાઓને યોગ્યતા
મુજબ પદવી હાન કરે છે. તેમાં લ'પટ-
સિંહનું ભોપાણું ખુશ્તું થયું. રજનીની નિર્દોષતા
સાબીત થવી. આનંદ-લહરીનો મેળાપ, અમરને
કુંડલઆમની ગાદી ને કાન્ત મહારાજાધિરાજ. છેવટે
આનંદ આનંદ.

ॐ

શ્રી પરમાત્મને નમઃ

આનંદ-લહરી

નાટકનાં ગાયનો.

અંક ૧ લો.

બાલાઓ—

૧

નટવર ! વંદુ મજવર ! સુખ કર

પહકિંકર કર તનમનથી આહું નટવર૦

રસધન ! રસભર નિજજન દુઃખ હર

પ્રેમ પૂર્ણ ધરી મંગલ ગાઈ — નટવર૦

બાલાઓ—

૨

જઘંચે જઘંચે લઈએ રસલઈએ

જન જાયે સુખ થાયે

રૂમ ઝુમ કરી લટકે જઘંચે

સૌ સુહૈયે

—રસલઈએ૦

ફરિયે હૃદય રિઝઈએ

ગીત ગઘંચે ચિત્ત ચાહિયે

સચિ કિરણ ઝરણ પી લઈએ

સીત થઈએ

—રસલઈએ૦

રજની—

૩

શેભે આદિની છાઈ આ

લોભે સૌ ચઢારી

—શે૦

કમલિની પીર નીર સુહૈલે !

સીએ સકલ કિશોરી

—શે૦

રજની તથા સખીઓ—૪

કલહંસમણિ ! માનસશૈવરમાં આવોરે —કલહંસ૦
 મુધ નેહ કંઠે રૂડા સુરસ સુજલ સોદે
 ક્રોમલ કુમુદ ખીલ્યાં મુનિજન મન મોદે
 ખીલી આ ચરદેઢરી રાત, હ્યો દહાવોરે —લ૦
 આનંદ આંસુઓ તણા મોતીકણા વેરૂં ધણા
 આપું કમલના તાંતણા દહ કુસડાંથી વધામણાં
 તુજ ચાલ સુંદર નહિ મણા દરશાવ અહિં સોદામણા !
 વાણી સુણાવ રસાળને દીપાવ માનસઆંગણા
 જલ દૂધ વિષે તુજ ચંચલતા
 કરી નાય તથા રસકેલિ કથા
 અમનેજ જણાવ મનોહરતા તું કૃપાકર થા —કલ૦

—:૦:—

રજની—

૫

મહારા હૈયાના હાર ! મહારા પ્રાણના આધાર !
 મહારે હૈયે રંજે —મહારા૦
 હૈયે રંજે મહારે કંઠે રંજે
 મહારે હૃદયે રંજે —મહારા૦
 પ્રીતિ જગી જેયા જ્યારથી
 પ્રાણ પ્રાણથી મઠયા મળ્યા ત્યારથી
 કડું જીવથી જતન મહારા અણમુલા રતન !
 મહારે હૈયે રંજે —મહારા૦

—:૦:—

કોકિલા—

૬

ખંસીવાલા છેલે લગની રે લગાવી
 લગની રે લગાવી પ્રીતહી રે જગાવી —ખંસી૦

પહેલાં નવ બાણું કાંઈ પ્રીત શું હસે રે ખાઈ !
હવે તો ગઈ ધવાઈ શુધ યુધ સૌ બૂલાઈ
બહુગરા રયામે ભોળીને બરમાવી
કામણગારા કાને ભોળીને બરમાવી —અંસી૦

—:૦:—

મેના—

૭

રે તપતી શું તરછાડો આ ઢાસી ?
પ્યાસી ઉઢાસી
વાલમ ! આશા ભરી હું નમતી —૨૦
હિલ શું ન ઢ્યા વસતી ?
પિયુ ! પિયુ ! માનો વિનતિ
શુણુગાતી સ્નેહઢ્ઢાતી રાતીરે હું ઝુરતી —૨૦

—:૦:—

રજની—

૮

કોણબણે કામખાણે
કેવી લગાડી મોહિની પિયુની મોહિની
હૈડે જડી મૂર્તિ દેમની
વિચોળી પ્રાણપ્રેમની —લગાડી૦
રંગે રંગમાં અનંગે ચમકે કામિની
નાય ! આપ નામની જગાવે ધૂન કામિની
હું જાન બૂલી કામિની
ખંડાવરી ંહીલી બની —લગાડી૦

—:૦:—

રજની—

૬

૧....આવ્યો કાલિયુગનો આ જમાનો
 ઝહેન વેચી ભાઈ પેટ ભરવાનો —૨૦

નીતિ ને ન્યાયનું નામ નહિ રેશે

અપંગ ધર્મ થવાનો

સંતને મહંતને કાઈ નહીં માને

ધૂત ઠાંભી કાવવાનો —૨૦

વણજ વેપાર દગાખાજીથી ચાલશે

વચન બહેવાર જવાનો

કન્યાવિક્રય કરી માત તાત ગાયશે

પરણ્યો પરણી તજવાનો —૨૦

રજની—

૧૦

આ હૈયે ઝૂલો ઝૂલો બહાલા !

વેલ કાલી આ રસાલા !

આવો આવો દહેરી લાલા !

પીયો પીયો આ પીયુષપ્યાલા —આ હૈયે૦

રસભોગી તમે રસ રેલું હું રસધેલા !

રસ ખેલી હરે રમર છેલા હાં અલખેલા !

આવો દહાવો દયો રઢીયાળા !

ઝનુ ખીલી નવી લટકાળા ! —આ હૈયે૦

૧૧

મેના—સુખમાં વસજો રસમાં રમજો હોં બહાલાં

સંસારમાં આચારમાં સુવિચારમાં

રજની—પતિ ચરણ કમલ રજ ધાડું તન મન વાડું

આ દિલદારમાં આનંદે આ ભરથારમાં—સુખ૦

મેના—લોકહિત ધરજો હૃમંતે ૧ ' જો

કરજો ના, કરજો કરજો રંગીલાં !

હાન્ત—અમ સાથમાં રહિશું છ હા બહુ પ્યારમાં
બધાં—હરિને નમીને તરશું છ આ સંસારમાં —સુખ ૦
સખીઓ—

૧૨

મારી રજનીનું વઢન સોહામણું સાહેલડી !
પેલા વરનું મુખડું લજમણું
લટકેથી લાગે છે જહીયામણું સાહેલડી !
મારી રજનીનું અંગ છે ફાંકડું સાહેલડી !
પેલા વરનું ડોકુ વાંકડું
લટકાણું બાંધે ધરડું માંકડું સાહેલડી !

—:૦:—

વારાંગનાઓ—

૧૩

સૈયાં મોરારે મનવારે
વારિ રે વારિ રે વારવાર ડારી —સૈયાં ૦
એક હાથ મોરે ભરી સુરૈયાં
ધીટ લાંગરવા તોરા
બેબેરે મનમાને તો તો
પિયુ મતવાર ડારી —સૈયાં ૦

અહ ર બે.

—:૦:—

મેના—

૧૪

નજરમાં ન્યાયરે ના જરા
ન્દોય નરપતિ અરે નીચ ખરા —નજરમાં ૦
બુઘિના રસકસ ધન લુટનારા
પૂરી ટેક જનને કુબલતા —નજરમાં ૦

રજની—

૧૫

કકિન રંગ કેવો હરિ ! આ અરે આ

ક્યાંહિ મમનાથ સુજ સાથ ક્યાં હી ખાત—કહિન૦
હાય રાત દિન થાય પીડા બહુ
બહાંય મહો મમનાથ ! —કહિન૦

મેના—

૧૬

બેબેરે શુભ નભ ચંદ્ર હંસ જમ જલમાં દીસે
તારા સૌ સુંદર વિલસે —બેબે૦
મંદ વહે વન પવન સુગંધિત
ઉરે કામશર હાં વરસે —બેબે૦

રજની—

૧૭

બ નફટ ફટ બરે બબ
દુષ્ટ દંભી દારૂણ નીચ બરે
ડર ધારે વ્યભિચારે નારે ? —બ૦
ટળ ટળ અહિંથી ન કરગર માન સમ
ચક ! આવો બેર બૂલમ
બન પર ધારે —બ૦

શુજરાતી નાયકા— ૧૮

રસબર લીધો સરસ મધુ પીધો
છેલો ! વારી બહાં
મહબર યાજ્ઞો જ્યેષ્ઠન ન શુભાવો
ઉડાવો —રસબર૦

મારી નેન કટાર કાં ધાયલ કાય કરાય ?
કારી હરહ દિલે થતાં હારી જીવ સુગંધાય૦
ખેલ ખેલોને રસીલા !
રંગ રેલો રંગલીના !

પ્રેમની આ સુધાને પીજો પાજો— રસબર૦

કોકિલા—

૧૯

ચાલ ચાલ શાળા ! મ્હારી સંગમાં !
 હોંશીલા રસીલા બ્હાલા ખંસીવાલા !
 તું વિના કદી ના રચું રંગમાં —ચાલ૦
 જલહીન જમ મીન દીન ખાલા
 માન માન સાન બાન ન બૂલાવ હઠીલા !
 ગાઈ માન સુખ આપ સુશીલા !
 રમચું ભમચું નિસદ્દિન મન સુદભરમાં—ચાલ૦

અંક ૩ ને

:૦:

સખીઓ—

૨૦

ધવાઈ ગઈ સજ્જનિ ! રંગાઈ પ્રેમરંગમાં
 હારિયાય થનથનાટ તનમનાટ અંગમાં—ધવાઈ૦
 યૌવનસાગર ખળબળે મદનપવન તોફાન
 કાયાનૌકા ડગમગે સુધડ અઢેજ સુકાન
 મદમાં છડેલી છેક છખીલાના સંગમાં—ધવાઈ૦
 યૌવનવન ઝુટી રહ્યું મદનતાપ ઉકળાટ
 લળી લળી પળપળ એ જુવે વનમાલીની વાટ
 મોહમાં મચેલી પ્રેમધેલડી ભમંગમાં—ધવાઈ૦

૨૧

સખીઓ—મદભર બોલો રસાલાં !

નખરાં અલિ ! ત્હારાં રૂપાળાં

મનહર ખંસરીવાલા

—મદ૦

કોકિલા—પજવો મ્હને શું ઠાલાં !

સખીઓ—તજ સૌ ચાળા

કોકિલા—ના ના ના ચકવો બ્હાલાં !

સખીઓ—રંગીલી રસરંગમાં રમ ખાલા !

મદ૦

સખીઓ—

૨૨

પાધરે પથે જત ચુમાની ! પાધરે પથે જ
 સુઠરી સામા જોઈ જાડુગરી આંખના ન કર ઘા
 રસિયાજી ! આવી નાજુક વચમાં અવળાં લક્ષણ આ
 હઠીલા ! પાધરે પથે જ, રસીલા ! પાધરે પથે જ—પાધરે
 વાત કરેં જરા છાતીએ ચાપુ કે ચુંબન આપું હા
 હંત ડંખે એવા અધરામૃતની સોફ ધસીને ના
 છોગાળા ! પાધરે પથે જ
 છખીલા ! પાધરે પથે જ —પાધરે

૨૩

અમર—અરે હાં છખીલી ! છલુકો છોડી
 આ છખીલાને છાતીએ લગાવો —અરે
 પ્રીતે અધરામૃત પાઓ
 તરસ્યાને ના તલસાવો —અરે

કોકિલા—હાં હાં અલબેલા ! આઘા રૂઢો
 અડશે નહિ સુજને જવા ઘો

અમર—હવે થાવા ઘો મન માન્યું માનિનિ થાવા ઘો

કોકિલા—હવે જવા ઘો હવે જવા ઘો

અમર—અઓ કયાં આવો આવોરે —અરે

મેના—

૨૪

મળીયાં સજન જગી આશમોરી

અહિં આવેલી સુણી સાહેલી

થાય મોઢ મન અપાર

પણ થાકી હું રખડી ના સખી જડી—જગી આશ

યાચું હું જગદીશ ! અંતરમાં

રહાય કરો વન વનમાં ફરતાં

સજની કરણ પ્રેમધેનમાં પડી —જગી આશ

૨૪ની—

૨૫

ચરણ ચરણ જઈ પામું પાચનમન

નિરખું પ્રિતમવદન મનોરમ

છે મુજ અંગ અનલ વરસત

—ચરણ૦

નલ ધન નાદ પવન વન તોપણ

માનું સુંદર મન પિયુદરશન

—ચરણ૦

૨૪ની—

૨૬

રે પાણીકાં ગ્યાતાં ભરવા રનેદસરેનર આરે

રે આનંદે મદભરિયાં ભોળાં આશાને ઉલ્લાસે

જલ ભરી પાછા વળિયાં બેઠાં દેઠાં ઘાટે મૂક્યાં
જલ ભરિયાં કે જર ભર્યાં એ જોતાં ઘેલાં ચૂક્યાંધોમધખે દુઃખકાંના તારે તરસે કંઠ સૂકાયા
કોશ ધરીને ભરિયા પ્યાલા પીધા પ્રાણ અચાનારગરગમાં વિષ વ્યાપ્યું કાયા કોમળ બળવા માંડી
ભાણુનાર કોઈ વેધ તેડાવે જીવ જશે ઘટ છાંડી

—:૦:—

છેલકાકા—

૨૭

હું છું નખરાળી નાર

સાચું ન જોશો લગાર

—હું છું૦

નખરાંએ કંઈકને કાયલ કર્યા છે

મૂંઝા પામ્યા છે હજાર

—હું છું૦

વાંકી બરમર મ્હારી કામણુમ્હારી

નેણુ બણે ખંજરની ધાર

—હું છું

સ્ટામું જોશો તો પોક મૂછી રોશો

બનશે બેઅકલ ગમાર

—હું છું

રજની—

૨૮

સંપ સજે બહાલા બાઈઓ । સૌ કુસંપમાં બેહાલ બન્યા
હતા ધનવાન અને બલવાન કુસંપે ધન બલહીન બન્યા—સંપ
સંપ હતો તો પાંકવ પાંચે સૌ કોરવ પાડ્યા હેઠા
કુસંપ થયો જયચંદ પૃથુમાં તો પરજન ધરમાં પેઠા—સંપ
એક એક ઘીછી સંપે તો ભોરિંગના પણુ પ્રાણુ હરે
ઝાઝા નબળા સંપ હરે તો થોડા બળિયા શુજ હરે—સંપ
સંપથી લક્ષ્મી વધે ધરમાં કુસંપવિષે તો ત્રાસજ છે
કુસંપ તજે સમજી શાણા । કુસંપે નક્કી વિનાસજ છે—સંપ

રજની—

૨૯

સમજવી એજ ખરી સતી નાર

શીલવ્રત બણતી જીવન સાર

—સમજવી

પતિ ઢાપે પણુ શપ ન ધારે

પતિ પ્રભુ ગણનાર

—સમજવી

શોક્યની સાથે સ્નેહથી વરને

પતિનું શુભ ઈચ્છનાર

—સમજવી

કોકિલા—

૩૦

અલબેલા । હેલા । નેડો લગાડી ક્યાં જશો તમે ?

રંગીલા । બહાલા । વિયોગવેદના કેમ કરી હવે રહેશું અમે

—અલબેલા

પ્રીત કરી નીબાવતાં સાચા સ્નેહી જ

પ્રીત કરી તરછોડતા થાન સમા છે તે
 બોલો પ્રેમસુખજી ! પ્રીત તોડી તરછોડી
 પ્રેમાને શું બહુ ગમે! —અલબેલા૦

—:૦:—

૩૧

મેના—મને ચટકાવી વિંછુટે

કોકિલા—ક્યાં ?

મેના—અહિં બાઈ ! માર્યો ડંખ કારી —મ્હને૦

ઝેર જીરવાય નહિ વેઠના રહેવાય નહિ

માર્યો ડંખકારી —મ્હને૦

ઉતારા બોલાવો ઝેર ઉતારવો

અંગમાં લડાય લડાય થાતી ચડક, ચડક થાય છાતી

રગરગમાં ઝેર ચઢ્યું બારી —મ્હને૦

અમર—ઉતાર ઝેરનો હું છું બહુ

ચુસીને ડંખ હું શાન્તિ આણું

કોકિલા—એમ ?

અમર—હા; બચ્યું બચ્યું

કોકિલા—કહે હવે બાઈ! કેમ તહને ?

મેના—હાથ હાથ થાય મ્હને !

તન મનમાં સીંચ્યું અમીવારિ —મ્હને૦

—:૦:—

બાલથોગી—

૩૨

કહો કેમ બહુ થાય તેનું સદા જ ખૂર ખીજતું મ્હાયે

જ ખાડો ખોડે પાપી ખીજને માટે તેમાં તે પટકાયે—કહો૦

ખટપટ કરી ખજ ફાલે કદાપિ પણ નબરે ન

જહા થોડા દિન દુઃખી થાશે

પાગુ અને જગ થાયે નકી સત્ય નણેા જગ થાયે—કહો૦

—:૦:—

અર્ધાં—

૩૩

કરજે કરુણા જગદીશ ! સદા

ભારત કેરી કાપી આપદા

રસ કસ ધન વરસાવ મુદા

—કરજો૦

જગતજનોપર સુખદ અમીકર

અંતરમાં ભર ભક્તિસુધા

—કરજો૦

